

Ustavni sud Crne Gore, u Prvom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, u sastavu: Snežana Armenko, predsjednica Vijeća i sudije Faruk Resulbegović i Momirka Tešić, članovi Vijeća, na osnovu odredaba člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, člana 48 tačka 1 i člana 76 stav 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore (»Službeni list Crne Gore«, broj 11/15), na sjednici vijeća od 21. februara 2025. godine, donio je

O D L U K U

USVAJA SE ustavna žalba.

UKIDA SE presuda Apelacionog suda Crne Gore PŽ. br. 228/21 od 15. aprila 2021. godine i predmet vraća tom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM CRNE GORE

1. DOO „B.S.“ Podgorica, koga zastupa zakonski zastupnik B.B., podnio je ustavnu žalbu protiv presude Apelacionog suda Crne Gore, PŽ. br. 228/21 od 15. aprila 2021. godine, zbog povrede prava iz čl. 32 i 58 Ustava Crne Gore, člana 6 stav 1 i član 1 Protokola 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. U ustavnoj žalbi je, u suštini, navedeno: da sud nije obrazložio koje troškove je banka imala prilikom obrade kredita, na osnovu čega ih je utvrdila i zašto se vezuju za iznos odobrenog kredita; da sud nije naveo vrstu i visinu troškova koje je banka naplatila na teret podnosioca, što je dovelo do pogrešne primjene materijalnog prava; da je ukazano da je odredba člana 2 stav 5 Ugovora o dugoročnom kreditu ništava, budući da navedena Ugovorna odredba nije istovremeno precizirala koji su to troškovi na koje se odnosi naknada od 1% koju je Banka naplatila na teret tužioca na iznos odobrenog kredita; da je sud bio dužan dati odgovor u čemu se sastojala obaveza banke, odnosno na koji način je ista bila određena/odrediva, da je sud propustio da da odgovor na ključno pitanje koje se postavilo u toku postupka, a od kojeg je zavisilo pravilno presuđenje i pravilna primjena materijalnog prava, odnosno člana 42 ZOO, u vezi sa kojom je trebalo utvrditi ništavost sporne ugovorne odredbe; da je usled nedostatka obrazloženja osporene drugostepene odluke izostala ocjena navoda podnosioca, što je dovelo do povrede prava. Konačno je predloženo da se usvoji ustavna žalbi, ukine osporena presuda i vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

3. U postupku pokrenutom ustavnim žalbom, na osnovu odredbe člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava i odredaba čl. 68 i 75 Zakona o Ustavnom sudu, Ustavni sud, u granicama zahtjeva istaknutog u ustavnoj žalbi, utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosiocu ustavne žalbe povrijeđeno ustavno pravo. Za Ustavni sud relevantne su samo one činjenice od čijeg postojanja zavisi ocjena o povredi ustavnog prava.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

4. Podnosilac ustavne žalbe je bio tužilac u postupku pred redovnim sudovima, a predmet parničnog postupaka bio je zahtjev da se utvrdi da su ništave odredbe ugovora člana 2 stav 5, člana 6 stav 1 i člana 11 stav 3 Ugovora o dugoročnom kreditu br. 515-003270 od 15. septembra 2008. godine i odredba člana 1 stav 5 Aneksa br. 1 navedenog Ugovora, koji je zaključen dana 11. aprila 2009. godine, između tužioca kao korisnika kredita i tužene kao davaoca kredita, kao i da se obaveže tuženi da na ime sticanja bez osnova vrati tužiocu iznos od 1.200,00 eura, sa zakonskom kamatom, počev od 30. septembra 2008. godine.

Presudom Privrednog suda Crne Gore, P. br. 648/20, od 28. decembra 2020. godine, predmetni tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan i obavezan tužilac da tuženom plati na ime naknade troškova spora iznos od 363,00€, u roku od 8 dana po pravosnažnosti presude.

Odlučujući o žalbi, Apelacioni sud Crne Gore je, presudom PŽ. br. 228/21 od 15. aprila 2021. godine, potvrdio je prvostepenu presudu u dijelu kojim je odbijen zahtjev tužioca da se utvrdi da su ništave odredbe člana 2 stav 5 i člana 6 stav 1 Ugovora o dugoročnom kreditu za kreditnu partiju br. 515-003270 od 15. septembra 2008. godine i odredba člana 1 stav 5 Aneksa br. 1 navedenog Ugovora, koji je zaključen dana 11. aprila 2009. godine, kao i u dijelu kojim je odbijen zahtjev tužioca za povraćaj iznosa od 1.200,00€, sa zakonskom kamatom počev od 30. septembra 2008. godine do isplate i žalba tužioca na taj dio odbija se kao neosnovana. U dijelu u kojem je odbijen zahtjev tužioca da se utvrdi da su ništave odredbe člana 6 stav 2 i člana 11 stav 3 Ugovora o dugoročnom kreditu za kreditnu partiju br. 515-003270 od 15. septembra 2008. godine i predmet u tom dijelu vraća istom sudu na ponovno suđenje.

U relevantnom dijelu obrazloženja osporene presude, koji je osporen ustavnom žalbom, se navodi:

(...)u prvostepenom postupku, a na osnovu provedenih dokaza, pravilno je utvrđeno da su stranke dana 15.09.2008.godine zaključile Ugovor o dugoročnom kreditu, kreditne partije 515-003270, osnovom kojeg je tužena kao davalac kredita odobrila tužiocu, kao korisniku, dugoročni kredit za realizaciju projekta "Izgradnja lijepih ploča, stolarije i namještaja iz masiva", u iznosu od .€, sa rokom otplate od 60 mjeseci. Odredbom čl.2 st.2 Ugovora, predviđeno je da nominalna kamatna stopa po ovom Ugovoru iznosi 10% na godišnjem nivou, dok je st.5 istog člana predviđeno da zavisne troškove i troškove naknade od 1% na iznos odobrenog kredita snosi korisnik kredita, u konkretnom slučaju tužilac, koji ih je dužan izmiriti odmah po odobrenju kredita. Stavom 6 tog člana je određeno da potpisivanjem navedenog Ugovora korisnik kredita potvrđuje da je upoznat sa planom otplate kredita, nominalnom i efektivnom kamatnom stopom. Predmetni Ugovor potpisan je i ovjeren pečatima ugovornih strana. Odredbom čl.6 st.1 Ugovora predviđeno da će na sve dospjele, a u roku neizmirene obaveze od dana dospelosti obaveze za plaćanje do dana izmirenja, banka, ovdje tužena, obračunavati, a korisnik, ovdje tužilac, u obavezi je da plati banci, umjesto redovne, zateznu kamatu po stopi od 3% na mjesečnom nivou. Stavom 2 istog člana predviđeno je da u slučaju iz st.1 navedenog člana banka ima pravo, a korisnik kredita obavezu, na plaćanje i kamate na kamatu. Takođe odredbom čl.11 st.1 Ugovora predviđeno je da ako korisnik kredita ne izvršava uredno svoju obavezu otplate kredita u smislu dospjeća obaveze po osnovu rata, odnosno mjesečnih obračuna kamate, navedeni Ugovor će se po automatizmu smatrati raskinutim od strane korisnika kredita, a st.3 istog člana predviđeno da se cjelokupan ostatak dugovanja korisnika kredita prema banci smatra odmah dospjelim, tako da banka od tog momenta obračunava ugovorenu zateznu kamatu od 3% na mjesečnom nivou i kamatu na kamatu do momenta konačnog namirenja. Aneksom br.1 navedenog Ugovora od 11.04.2009. godine, konkretno čl.1 st.1 tač.2 predviđeno je da kamata na glavicu po navedeno ugovoru iznosi 12% na godišnjem nivou, da se primjenjuje počev od 01.05.2009.godine, dok je tač.5 navedenog stava

predviđeno da zavisne troškove i troškove naknade od 1% na iznos odobrenog kredita snosi Korisnik i dužan ih je izmiriti odmah po odobrenju kredita. Tokom postupka nije bilo sporno da je tužilac nakon zaključenja predmetnog Ugovora, dana 03.10.2008. godine platio iznos od .€, na ime troškova obrade kredita, shodno čl.2 stav 5 Ugovora i čl.1 stav 1 tačka 5 Aneksa istog. I po ocjeni ovog suda pravilno je prvostepeni sud postupio kada je odbio zahtjev tužioca u dijelu kojim je traženo da se utvrdi ništavost odredbe čl.2 stav 5 Ugovora o dugoročnom kreditu za kreditnu partiju br.515-003270 od 15.09.2008. godine, te odredbe čl.1 stav 1 tačka 5 Aneksa br.1 navedenog Ugovora od 11.04.2009.godine. Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je spornim odredbama regulisana obaveza tužioca kao korisnika kredita da plati zavisne troškove i naknadu za obradu kredita u visini od 1% na iznos odobrenog kredita. Predmetni zahtjev tužilac zasniva na tome da su povrijeđena načela savjesnosti i poštenja, kao i načela jednake vrijednosti uzajamnih davanja jer mu je tuženi pored ugovorene kamate od 12% na godišnjem nivou, a koja kamata predstavlja cijenu plasiranog kapitala, naplaćen navedeni iznos na ime troškova obrade kredita, dok tužena nije imala stvarne troškove po tom osnovu niti je sa istima upoznala tužioca. U vrijeme zaključenja predmetnog Ugovora o dugoročnom kreditu – kreditna partija 515-003270, od 15.09.2008. godine važio je Zakon o obligacionim odnosima ("Sl.list CG", br.47/08 od 07.08.2008. godine), jer je isti stupio na pravnu snagu 15.08.2008. godine shodno čl.1205 tog zakona i ima se primjeniti na konkretan pravni odnos. Odredbom čl.1168 navedenog Zakona o obligacionim odnosima koji je važio u spornom periodu propisano je da se ugovorom o kreditu banka obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik kredita se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je to predviđeno ugovorom. Predmetni ugovor mora biti zaključen u pismenoj formi shodno čl.1169 stav 1 navedenog zakona, a prema stavu 3 tog člana ugovorom o kreditu utvrđuje se iznos, kao i uslovi davanja, korišćenja i vraćanja kredita. Dakle odredbama Zakona o obligacionim odnosima nije isključeno pravo banke da naplaćuje troškove obrade kredita, a to pravo banke nije isključeno ni odredbama Zakona o bankama ("Sl.list CG", br.17/08) važećeg u spornom periodu. Ova mogućnost banke naročito proizilazi iz podzakonskih propisa i akata, u konkretnom Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i objavljivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Sl.list RCG", br.48/03 i 55/03), koja je bila na snazi u vrijeme zaključenja predmetnog ugovora. Odredbom čl.2 navedene Odluke propisano je da efektivna kamatna stopa iskazuje ukupne prihode koje banka naplaćuje od klijenta pri odobravanju i tokom otplate kredita, odnosno ukupne rashode banke koje ona realizuje putem isplata klijentu po osnovu primljenog depozita. Efektivna kamatna stopa se izračunava iz Plana otplate koji između ostalog sadrži i troškove obrade kredita shodno Metodologiji za obračun i iskazivanje efektivne kamatne stope na kredite i depozite (stav II te Metodologije) kao sastavnom dijelu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i objavljivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite koja je važila u spornom periodu, shodno čl.8 te Odluke. Prema čl. 5 i čl. 6 navedene Odluke, banka je dužna da informiše javnost i klijente o efektivnoj kamatnoj stopi, te da prilikom zaključenja ugovora o kreditu, sačini plan otplate sa jasno iskazanom efektivnom kamatnom stopom, da jedan primjerak uruči klijentu, a jedan primjerak priloži uz svoju kreditnu, odnosno depozitnu dokumentaciju. Ugovor o kreditu mora sadržati odgovarajuću odredbu iz koje će biti jasno da je klijent upoznat sa uslovima kredita, i efektivnom kamatnom stopom, kao i da mu je uručen plan otplate. U konkretnom slučaju predmetni Ugovor o kreditu i Aneks istog zaključeni su u pismenoj formi, sadrže sve bitne elemente ugovora o kreditu shodno čl.1168 i čl.1169 stav 1 i 3 Zakona o obligacionim odnosima i izraz su saglasnosti slobodne volje ugovornih strana u smislu čl.19 Zakona o obligacionim odnosima. Spornim odredbama navedenog Ugovora i Aneksa koji se odnose na troškove obrade kredita (čl.2 stav 5 Ugovora i čl.1 stav 5 Aneksa od 11.04.2009.godine) jasno je propisana visina tih troškova i obaveza tužioca kao korisnika da iste izmiri. Tužilac je upoznat sa uslovima kredita, Planom otplate i efektivnom kamatnom stopom kojom je obuhvaćen iznos navedenih troškova, što je potvrdio potpisom i ovjerom Ugovora i Aneksa, shodno čl.2 stav 5 Ugovora i čl.1 stav 6 Aneksa. Na taj način potvrdio je da je upoznat sa stvarnim troškovima zaključenja i realizacije predmetnog ugovora o kreditu. Takođe tužilac je navedene troškove nesporno platio 03.10.2008. godine, nekoliko dana nakon zaključenja Ugovora, bez prigovora na sadržinu Ugovora u tom dijelu, a te prigovore nije isticao ni prilikom zaključenja Aneksa dana 11.04.2009. godine, iako je tada već izvršio navedenu uplatu. Osim toga tužilac tokom postupka nije pružio dokaze da se u smislu čl.91. i čl.92. Zakona o bankama, koji je važio u spornom periodu, obraćao nadležnoj organizacionoj jedinici ili Bankarskom ombudsmanu, te isticao prigovore na akte i radnje banke u pogledu načina i visine obračuna troškova obrade kredita koje je naplatila u trenutku zaključenja ugovora, a na njemu je bio teret dokazivanja shodno čl.219.st.3.ZPP-a. Lišeni su pravnog osnova navodi žalbe tužioca da tuženi nije mogao istovremeno

naplaćivati troškove obrade kredita i ugovorenu kamatu. Pravo banke da naplaćuje ugovorenu kamatu kao kamatu zbog korišćenja kreditnih sredstava predviđeno je čl. 1168 Zakona o obligacionim odnosima. Ugovorena kamata i troškovi obrade kredita međusobno se ne isključuju niti to proizilazi iz odredbi Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o bankama, važećih u spornom periodu. Oni se posebno predviđaju i prikazuju u Planu otplate i u ugovoru o kreditu. Prilikom zaključenja predmetnog Ugovora o kreditu i Aneksa od 11.04.2009. godine tužilac je informisan o svim uslovima davanja, korišćenja i vraćanja kredita, pa i sa stopom ugovorene i zatezne kamate, kao i naknadama koje banka naplaćuje. Potpisivanjem i ovjerom predmetnog Ugovora i Aneksa, tužilac je prihvatio te uslove i pravila i potvrdio je da je upoznat sa Planom otplate kojim je obuhvaćena navedena kamata i troškovi obrade kredita. (U prilog ovakvom zaključku je i stanovište građanskog odjeljenja Vrhovnog suda Crne Gore Su. I br. 280-3/15 Podgorica od 23.12.2015. godine). Stoga sporne odredbe Ugovora i Aneksa (čl. 2 stav 5 Ugovora i čl. 1 stav 1 tačka 5 Aneksa) kojima se regulišu troškovi obrade kredita nijesu protivni prinudnim propisima, niti je tuženi ugovaranjem i naplatom istih postupio suprotno načelu savjesnosti i poštenja, te načelu jednake vrijednosti uzajamnih davanja, propisanih čl. 4 i 8 Zakona o obligacionim odnosima, pa ne postoji osnov za utvrđenje ništavosti navedenih odredbi u smislu čl. 101 stav 1 istog zakona, što prvostepeni sud pravilno zaključuje nasuprot žalbenim navodima tužioca. Predmetna obaveza tužioca kao korisnika kredita ne samo što je dopuštena već je i jasno određena ugovorom u smislu čl. 41 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima, a u prilog tome je i činjenica da je tužilac tu obavezu ispunio, dok navedene prigovore ističe naknadno, te nema uslova za utvrđenje ništavosti navedenih odredbi ni u smislu čl. 42 istog zakona. Obzirom da je tužilac isplatio iznos od 1.200,00€ na ime troškova obrade kredita po valjanom pravnom osnovu, to je neosnovan i njegov zahtjev za vraćanje navedenog iznosa sa traženom zakonskom zateznom kamatom od 30.09.2008. godine do isplate jer nijesu ispunjeni uslovi iz čl. 217 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima, kako to pravilno zaključuje prvostepeni sud, pa je tužbeni zahtjev i u tom dijelu pravilno odbijen kao neosnovan. Pravilno prvostepeni sud zaključuje da je neosnovan i zahtjev tužioca za utvrđenje ništavosti čl. 6 st. 1. Ugovora. Navedenom odredbom ugovora predviđena je stopa zatezne kamate koju tuženi kao banka ima pravo da naplaćuje u slučaju docnje tužioca kao korisnika kredita. U ovom slučaju predmetni ugovor o kreditu zaključen je dana 15.09.2008. godine, kada nije bio u primjeni raniji Zakon o obligacionim odnosima ("Sl. list SFRJ", br. 29/78), što tužilac neosnovano ističe, već je važio novi Zakon o obligacionim odnosima koji u čl. 284 st. 2 dozvoljava ugovaranje stope zatezne kamate koja je niža ili viša od stope zateznih kamata određenih zakonom. Zbog toga odredba čl. 6 st. 1 predmetnog ugovora o kreditu o visini zatezne kamate proizvodi pravno dejstvo i nije suprotna prinudnim propisima, a samim tim nije ni ništava u smislu čl. 101 st. 1. Zakona o obligacionim odnosima. Nasuprot izloženom osnovano se žalbom tužioca ukazuje da je pobijana presuda pod stavom I izreke u dijelu kojim je odbijen zahtjev tužioca da se utvrdi da su ništave odredbe čl. 6 st. 2. i čl. 11 st. 3 Ugovora o dugoročnom kreditu za kreditnu partiju br. 515-003270 od 15.09.2008. godine, zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava zbog čega su izostali razlozi o odlučnim činjenicama, te je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 367. st. 2. tač. 15. ZPP-a i činjenično stanje nije potpuno i pravilno utvrđeno. Naime prvostepeni sud nalazi da sporne odredbe čl. 6 st. 2 i čl. 11 st. 3 Ugovora o dugoročnom kreditu od 15.09.2008. godine nijesu ništave jer tuženi kao banka ima pravo da ugovori plaćanje kamate na obračunatu zateznu kamatu, shodno čl. 409 Zakona o obligacionim odnosima. Odredbom čl. 286 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima koji je važio u spornom periodu propisano je da na dospelu a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao i na druga dospjela povremena novčana davanja ne teče zatezna kamata, izuzev kad je to zakonom određeno. Na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu u smislu čl. 286 st. 2 Zakona o obligacionim odnosima, što podrazumijeva da je glavni dug plaćen, ali u docnji. Ove imperativne zakonske odredbe primjenjuje se i na banke, jer banke mogu obračunavati zateznu kamatu samo na dospelu ugovorenu (redovnu) kamatu, shodno odredbi čl. 409. st. 3 Zakona o obligacionim odnosima, ali ne i na iznos neisplaćene zatezne kamate. Prvostepeni sud prilikom odlučivanja nije imao u vidu navedene zakonske odredbe. Iz sadržine odredbi čl. 6 st. 2 i čl. 11 st. 3 Ugovora, ne može se pouzdano zaključiti da li su ugovorne strane u slučaju docnje tužioca kao korisnika kredita ugovorile plaćanje zatezne kamate na zateznu kamatu ili na ugovorenu kamatu. Polazeći od pogrešne primjene materijalnog prava prvostepeni sud navedene činjenice nije razjasnio, niti prvostepena presuda u tom pravcu ima valjanih razloga. Kod izloženih razloga prvostepenu presudu je u tom dijelu valjalo ukinuti i predmet povodom navedenog tužbenog zahtjeva vratiti istom sudu na ponovno suđenje. U ponovnom postupku prvostepeni sud će utvrditi da li su ugovorne strane za slučaj docnje tužioca ugovorile plaćanje zatezne kamate na zateznu kamatu ili zatezne kamate na ugovorenu kamatu. Radi pravilnog tumačenja sadržine navedenih

odredbi Ugovora i Aneksa istog, a kod činjenice da je predmetni Ugovor zaključen 15.09.2008.godine, a Aneks 11.04.2009.godine, te da je obaveza vraćanja kredita dospjela 01.10.2013.godine, prvostepeni sud će razjasniti da li je tužilac bio u docnji sa ispunjenjem svojih kreditnih obaveza po istima i na koji način je vršen obračun kamate na kamatu u toj situaciji. Pri tom će imati u vidu da odredba čl.11 st.3 Ugovora pored toga istovremeno predviđa i pravo banke da u slučaju docnje tužioca kao korisnika kredita obračunava zateznu kamatu po ugovorenoj stopi iz čl.6 st.1 Ugovora, što bi bilo u skladu sa čl.284 st.2 Zakona o obligacionim odnosima. Ukidanje odluke o glavnoj stvari povlači i ukidanje odluke o troškovima postupka shodno čl.163.st.3.ZPP-a.

III RELEVANTNE NORME

Ustav Crne Gore

Član 32

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Član 6 stav 1

Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj tužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim po osnovu zakona.

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list CG", br. 47/2008)

Član 3

Strane u obligacionim odnosima su slobodne, u granicama prinudnih propisa i morala društva, da svoje odnose urede po svojoj volji.

Član 4

(1) U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa strane su dužne da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.

(2) Načelo savjesnosti i poštenja strane ne mogu isključiti ili ograničiti.

Član 101 stav 1

(1) Ugovor koji je suprotan prinudnim propisima ili moralu društva je ništav ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

Član 217 stav 1

(1) Kad je neki dio imovine jednog lica prešao na bilo koji način u imovinu drugog lica, a taj prelaz nema svoj osnov u nekom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati, a kad to nije moguće - da naknadi vrijednost postignutih koristi.

Član 380

Potraživanja zastarijevaju za deset godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti.

Član 1168

Ugovorom o kreditu banka se obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom.

Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službeni list RCG", br. 48/03 i 55/03)

Član 1

Ovom odlukom utvrđuje se jedinstveni način obračuna i iskazivanja aktivne efektivne kamatne stope na date kredite i pasivne efektivne kamatne stope na primljene depozite.

Član 2

Efektivna kamatna stopa iskazuje ukupne prihode koje banka naplaćuje od klijenta pri odobravanju i tokom otplate kredita, odnosno ukupne rashode banke koje ona realizuje putem isplata klijentu po osnovu primljenog depozita.

Primjenom efektivne kamatne stope diskontovani novčani prilivi izjednačavaju se sa diskontovanim novčanim odlivima, koji se odnose na kredite i primljene depozite.

Član 5

Banka je dužna da informiše javnost i klijente o efektivnoj kamatnoj stopi.

Podaci o kamatnim stopama na kredite i depozite koje banka oglašava u svojim prostorijama, kao i komercijalne poruke i oglasi u javnim medijima koji direktno ili indirektno informišu o kamatnoj stopi ili o nekom drugom iznosu koji se smatra dijelom cijene kredita, odnosno depozita, obavezno moraju sadržavati i efektivnu kamatnu stopu, koja odgovara nominalnim kamatnim stopama.

Efektivna kamatna stopa ne smije biti manje uočljiva od drugih podataka u vezi sa kreditom odnosno depozitom, a banka prilikom njenog iskazivanja mora koristiti izraz "efektivna kamatna stopa", odnosno skraćenicu "EKS" kod ponavljanja tog izraza.

Banka je dužna da informiše klijenta o efektivnoj kamatnoj stopi, u pismenom obliku, prije primanja njegovog zahtjeva za odobrenje kredita, kao i prije sklapanja ugovora o kreditu, odnosno ugovora o depozitu.

Prilikom zaključenja ugovora o kreditu, odnosno depozitu, banka je dužna da sačini plan otplate sa jasno iskazanom efektivnom kamatnom stopom, da jedan primjerak uruči klijentu, a jedan primjerak priloži uz svoju kreditnu, odnosno depozitnu dokumentaciju.

Član 6

Ugovor o kreditu, odnosno depozitu mora sadržati odgovarajuću odredbu iz koje će biti jasno da je klijent upoznat sa uslovima kredita, odnosno depozita i efektivnom kamatnom stopom, kao i da mu je uručen plan otplate.

Član 8

Način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope i minimalni sadržaj plana otplate propisani su Metodologijom za obračun i iskazivanje efektivne kamatne stope na kredite i depozite, koja je odštampana uz ovu odluku i čini njen sastavni dio.

VI OCJENA USTAVNOG SUDA

Opšta načela

5. Ustavni sud je u svojoj dosadašnjoj praksi, slijedeći stavove Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), ustanovio niz načela (ili uslova) koja moraju biti ispunjena da bi se određeni sudski postupak, posmatran u cjelini, mogao smatrati pravičnim. Ustavni sud podsjeća da se "pravičnost" u smislu člana 32 Ustava i člana 6 Konvencije, ne tumači kao "materijalna", jer je priroda pravičnosti koju razmatra Ustavni sud, slijedeći i prihvatajući praksu ESLJP, isključivo "procesna".

6. U tom pravcu Ustavni sud konzistentno ukazuje da nije nadležan da supstituiše redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, uopšteno, zadatak sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli.¹ Takođe, Ustavni sud nije nadležan da kao sud "četvrt instance" ponovo ispituje iste žalbene navode, koji su u cjelosti razmotreni u postupcima pred sudovima. U okviru nadležnosti po ustavnoj žalbi, Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupcima pred sudovima, odnosno ispituje da li je tokom postupka pred nadležnim sudovima počinjena takva povreda, koja postupak, kao cjelinu, čini nepravičnim za podnosioca.

7. Nadalje, Ustavni sud ističe da član 6 stav 1 Konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude, ali ova obaveza ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesu argumenti. Pravo na obrazloženu odluku ima korijen u jednom opštijem načelu koje Konvencija sadrži, a to je načelo koje štiti pojedinca od proizvoljnosti. Odluka domaćih sudova treba da sadrži razloge koji su dovoljni da odgovore na suštinske aspekte činjenične i pravne - supstancijalne ili proceduralne - argumentacije stranaka u sporu.² Dakle, sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi sa tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge, na kojima su tu odluku zasnovali.³

8. Kad je riječ o tumačenju i primjeni prava u konkretnim slučajevima, nadležnost je Ustavnog suda ograničena kada je u pitanju ispitivanje jesu li nadležni sudovi i drugi nadležni organi pravilno protumačili i primijenili pravo. On, po pravilu neće dovoditi u pitanje ocjene sudova i drugih nadležnih organa osim ako nijesu arbitrarne ili na drugi način očigledno nerazumne. Naime, zadatak je Ustavnog suda da osigura da sudovi tumače i primjenjuju domaće pravo na način da svojim odlukama ne dovode do povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda stranaka zajamčenih Ustavom. Uloga Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li rezultati takvog tumačenja, odnosno primjene prava saglasni s Ustavom, te jesu li u konkretnom slučaju doveli do povrede ustavnih prava podnosioca.

9. Zabrana arbitarnosti u odlučivanju, takođe je usko povezana s pravom na obrazloženu sudsku odluku, kao zasebnim jemstvom prava na pravično suđenje, a koje zahtijeva da sudovi za svoje odluke daju dovoljne i relevantne razloge. U tom smislu odgovor na pitanje jesu li razlozi koje su sudovi dali za donošenje odluke dovoljni i relevantni zavisi od okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, navoda stranaka, te pravnoj prirodi postupka i odluke koji su po srijedi. Međutim, navodi stranke koji su odlučujući za ishod postupka zahtijevaju određen i izričit odgovor.

10. Stoga su ovlašćenja Ustavnog suda u postupku po ustavnoj žalbi ograničena na to da ispita da li su u određenom sudskom postupku poštovana ljudska prava i slobode zajamčene Ustavom i EKLJP i standardi koje je Sud izgradio u svojoj dosadašnjoj praksi.

¹ *Tomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 19354/02, od 10. maja 2005. godine.

² *Ruiz Torija protiv Španije*, br. 18390/91, od 9. decembra 1994. godine, st. 29-30.

³ *Suominen protiv Finske*, br. 37801/97, od 1. jula 2003. godine.

Primjena opštih načela na konkretan slučaj

11. U konkretnom slučaju, u postupku koji je prethodio ustavnosudskom Apelacioni sud Crne Gore je utvrdio da je neosnovan zahtjev kojim je podnosilac tražio da se utvrdi ništavost odredbe člana 2 stav 5 i člana 6 stav 1 Ugovora o dugoročnom kreditu i odredba člana 1 stav 5 Aneksa broj 1 predmetnog Ugovora, nalazeći da su prilikom zaključenja ugovora podnosiocu kao korisniku kredita bile poznate ove odredbe ugovora. Pri tom sud je imao u vidu odredbu člana 1168 i člana 1169 st. 1 i 3 Zakona o obligacionim odnosima, kojima je propisano da se ugovorom o kreditu pored iznosa, utvrđuju uslovi davanja, korišćenja i vraćanja kredita, pa se u konkretnom radi o uslovima davanja kredita. Imajući u vidu navedeno drugostepeni sud je našao da su tužilac i tuženi svoje odnose uredili po svojoj volji, u granicama prinudnih propisa i morala društva, a tužilac je bio dužan da postupi sa dovoljnom pažnjom saglasno članu 11 stav 1 Zakona o obligacionim odnosima.

12. Imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje, Ustavni sud podsjeća da odredba člana 32 Ustava obavezuje sudove da obrazlože svoje odluke. Istovremeno, ta ustavna i konvencijska obaveza ne smije biti shvaćena tako da sudovi moraju detaljno odgovoriti na svaki argument koji stranke iznesu u postupku, odnosno u svojim žalbama ili drugim odgovarajućim podnescima. Pri tom, treba se voditi mjerilima dovoljnosti i relevantnosti tih razloga. Koliko će široka biti obaveza suda da u pisanom obrazloženju svoje odluke navede razloge kojima se vodio pri njenom donošenju (mjerilo dovoljnosti) uvijek će zavisi od okolnosti svakog pojedinog slučaja. To je pravilo Evropski sud za ljudska prava u Strazburu utvrdio u predmetu *Ajdarić protiv Hrvatske* (predstavka br. 20883/09, presuda od 13. decembra 2011.).

13. U praksi ESLJP razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke po pravilu će se smatrati relevantnim ako jasno upućuju na to da sudovi u konkretnom slučaju nijesu proveli procjenu na nerazuman način, da nijesu učinili neku drugu očitu grešku u procjeni, pogrešno procijenili postojanje neke važne činjenice ili pak propustili da razmotre sve relevantne činjenice, odnosno propustili da uzmu u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno mjerodavni za donošenje odluke, da nijesu odbili da provedu dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke i pri tome nijesu zanemarili dokaze koje su sudu prezentovale stranke u postupku i sl. Ukratko, razlozi navedeni u pisanom obrazloženju odluke moraju obuhvatiti sve važne aspekte razmatranog slučaja koji su mogli uticati na konačnu odluku suda (mjerilo relevantnosti).

14. Naime, podnosilac je u postupku koji je prethodio ustavnosudskom, svoje potraživanje temeljio na tvrdnji da je odredba o isplati naknade na odobreni kredit u suprotnosti sa Zakonom o obligacionim odnosima i kao takva ništava. Dakle, podnosilac smatra da ne postoje jasni podaci o tome koje troškove je imala banka prilikom obrade kredita i na osnovu čega ih je utvrdila, a koje je naplatila podnosiocu, što čini naknadu za odobreni kredit definisan članom 2 stav 5 predmetnog ugovora o kreditu, kao i odredba člana 1 stav 5 Aneksa broj 1 Ugovora.

15. Ustavni sud primjećuje da osporena presuda Apelacionog suda Crne Gore, posmatrana sa aspekta zahtjeva člana 6 stav 1 Konvencije, ne ispunjava elemente

obrazložene odluke i da se, stoga, može podvesti pod "očigledno proizvoljnu", iz sljedećih razloga:

- Apelacioni sud Crne Gore, bez konkretnih, detaljnih i izričitih argumenata zaključio da je spornim odredbama regulisana obaveza tužioca kao korisnika kredita da plati zavisne troškove i naknadu za obradu kredita u visini od 1% na iznos odobrenog kredita. Dakle, tužena kao banka kod zaključenja predmetnog Ugovora nije pošla od načela savjesnosti i poštenja, te načela jednake vrijednosti uzajamnih davanja koje je ZOO normirao kao osnovna načela kod dvostranih ugovora, već je tužiocu pored Ugovorom predviđene kamatne stope od 12% na godišnjem nivou, naplatila dodatnih 1.200,00€, na ime troškova naknade za obradu kredita za iznos odobrenih sredstava, a u vezi sa kojim iznosom tužena nije imala nikakve stvarne troškove koji su nastali iz kreditnog odnosa, niti je sa tim troškovima koji su paušalno određeni upoznala tužioca. Apelacioni sud Crne Gore u tom pravcu nije, u smislu zahtjeva člana 6 stav 1 Konvencije, izvršio ocjenu činjenica i okolnosti utvrđenih u prvostepenom postupku, u cilju opravdavanja takvog zaključka, jer argumente koji su bili relevantni i odlučujući za podnosioca ustavne žalbe nije razmatrao;

- Ustavni sud smatra, da je Apelacioni sud Crne Gore, bio dužan da, sa aspekta standarda prava na obrazloženu sudsku odluku jasno i adekvatno obrazloži, na koji je način formirao zaključak o odbijanju tužbenog zahtjeva podnosioca ustavne žalbe. Naime, spornom odredbom Ugovora o dugoročnom kreditu se ne precizira koji su to stvarni troškovi kredita i zašto se isti vezuju za iznos kredita, budući da je podnosiocu nepoznat mehanizam po kojem se dobija iznos tih troškova što ga dovodi u neravnotežan položaj u odnosu na tuženu, koja na osnovu unaprijed pripremljenog i odštampanog ugovora o kreditu, na čiju sadržinu podnosilac, kao korisnik kredita, nije mogao da utiče, stavlja korisniku određeni novčani iznos na raspolaganje, a pritom za sebe zadržava pravo da odredi troškove kredita bez odgovarajućih obrazloženja koji su ti troškovi, na osnovu čega su utvrđeni i zašto se vezuju za iznos odobrenog kredita;

- Ustavni sud smatra, da je Apelacioni sud Crne Gore, bio dužan da utvrdi da li je takvo postupanje tužene u suprotnosti sa osnovnim načelima na kojima počiva pravni poredak države na čijoj teritoriji banke posluju, prije svega načela uzajamnih davanja koje je Zakon o obligacionim odnosima normirao kao jedno od osnovnih, ako ne i osnovno načelo kod dvostranih ugovora, upravo sa ciljem da se kod takvih ugovora zaštita pruža onoj stranci čija je ugovorna obaveza bila u nesrazmjeri sa obavezom druge strane;

- Takode, Ustavni sud smatra da je Apelacioni sud Crne Gore trebao da utvrdi da li je ugovaranjem plaćanja troškova obrade kredita, na šta se odnosi odredba člana 2 stav 5 Ugovora o gotovinskom kreditu, kao i odredba člana 1 stav 5 Aneksa broj 1 Ugovora koja predviđa da „kamata na glavnicu po navedenom ugovoru iznosi 12% na godišnjem nivou, te da se primjenjuje počev od 1. maja 2009. godine, dok je stavom 5 navedenog člana predviđeno da zavisne troškove i troškove naknade od 1% na iznos odobrenog kredita snosi korisnik kredita i dužan ih je izmiriti odmah po odobrenju kredita“, a što u redovnom postupku među strankama nije bilo sporno, tužena kao davalac kredita, postupila je suprotno načelu savjesnosti i poštenja, obzirom da je za podnosioca, kao korisnika kredita, stvorila obavezu u odnosu na

prava iz ugovora o kreditu u svoju korist, a da pri tom, u ugovoru, nije navedeno na koji način su troškovi obrade kredita određeni;

-Nadalje, Ustavni sud smatra da je Apelacioni sud Crne Gore trebao da ima u vidu to da su banke finansijske institucije čija je primarna djelatnost pružanje usluga kreditiranja, te da su pri pružanju usluga kreditiranja u odnosu na klijente u jačem ekonomskom položaju, a što koriste da unaprijed odrede uslove pod kojima klijentima odobravaju kredite bez mogućnosti pregovaranja, te od kakvog je uticaja na ishod postupka navedeno.

16. Ovi argumenti podnosioca nijesu bili predmet ocjene Apelacionog suda Crne Gore, a prema praksi ESLJP, kada je argument stranke odlučan za ishod postupka, on zahtijeva konkretan i izričit odgovor⁴, pa je, stoga, Apelacioni sud Crne Gore dužan da ispita glavne tvrdnje parničnih stranaka⁵ i konkretna, relevantna i važna pitanja.⁶

17. Obrazloženje Apelacionog suda Crne Gore trebalo je da sadrži suštinski važne činjenice za razrješenje spora. Dakle, sud je trebao da uzme u obzir sve pravno relevantne okolnosti koje su od značaja za presuđenje, a ne da proizvoljno zanemari određene okolnosti, bez navođenja jasnih razloga o njihovoj relevantnosti za konkretan slučaj.

18. Stoga, ne prejudicirajući stav da li je predmetna odredba Ugovora o kreditu ništava i da li, shodno tome, postoji obaveza tužene da podnosiocu vrati traženi iznos, jer je to nadležnost sudova u redovnom sudskom postupku, Ustavni sud nalazi da je način na koji je sproveden žalbeni postupak pred Apelacionim sudom Crne Gore, bio nepravilan za podnosioca ustavne žalbe, jer taj Sud, prilikom odlučivanja o njegovim pravima, nije naveo relevantne i dovoljne razloge za svoj stav, koji bi pružili garancije da je zaista ispitao sve okolnosti konkretnog slučaja. Apelacioni sud Crne Gore je u osporenoj presudi propustio da obrazloži da li postoje jasni i nedvosmisleni podaci o tome šta čini naknadu za odobreni kredit definisanu članom 2 stav 5 predmetnog ugovora o kreditu, kao i odredbom člana 1 stav 5 Aneksa broj 1 Ugovora, na što je podnosilac u postupku ukazivao i od kakvog je to uticaja na zakonitost zaključenog Ugovora o dugoročnom kreditu.

19. Po mišljenju Ustavnog suda, navedeni nedostaci u obrazloženju čine osporenu odluku Apelacionog suda Crne Gore, po standardima ESLJP, "proizvoljnom", jer utvrđivanje svih navedenih činjenica i okolnosti u odnosu na argumente koje je isticao podnosilac ustavne žalbe i njihovo podvođenje pod relevantne odredbe Zakona o obligacionim odnosima jeste relevantno za tužioca, ovdje podnosioca ustavne žalbe. U predmetima *Andelković protiv Srbije*, 2013., st. 24, i *Lazarević protiv Bosne i Hercegovine*, 2020., st. 32, Sud je našao da je usljed sličnih nedostataka došlo do „uskraćivanja pravde”. (st.27)

20. Stoga, Ustavni sud smatra da nedostatak procjene svih spornih okolnosti i propust da se razmotri cjelokupan kontekst, nije bio u skladu sa zahtjevima člana 6 stav 1 Konvencije.

⁴ *Petrović i drugi protiv Crne Gore*, br. 18116/15, presuda od 17. jula 2018. godine, st. 43.

⁵ *Buzescu protiv Rumunije*, 2005., st. 67.; *Donadze protiv Gruzije*, 2006., st. 35.

⁶ *Mont Blanc Trading Ltd i Antares Titanium Trading Ltd protiv Ukrajine*, 2021., st. 82. i 84.

21. Ustavni sud podsjeća i da u ponovnom postupku, da bi ispunio zahtjeve člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Konvencije, Apelacioni sud Crne Gore treba da sprovede postupak na način na koji je ukazano i koji predstavlja standarde koje je uspostavio ESLJP prilikom analiziranja povrede člana 6 stav 1 Konvencije u ovakvim slučajevima, a koje slijedi i Ustavni sud, što nužno ne podrazumijeva da sudovi u ponovnom postupku obavezno odluče drugačije, odnosno drugačije riješe pravni spor. Naprotiv, obaveza sudova jeste da u ponovnom postupku donesu presudu kojom će se poštovati ovo Ustavom i Konvencijom zagarantovano pravo, za koje je Ustavni sud ocijenio da je ukinutom presudom povrijeđeno.

22. Ovakav stav Ustavni sud Crne Gore je izrazio u odluci, U-III broj 899/21, od 25. novembra 2024. godine.

Stoga, na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 776/21
21. februar 2025. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća,
Snežana Armenko, s.r.